

Sender Siljes stemme ut

Amerikaneren Randall Hyman fanger Silje Karine Muotkas tanker og sender dem ut i verden.

RITA HEITMANN

Den amerikanske reporteren Randall Hyman er på fire ukers rundtur i Finnmark. Med kamera, opptaker og tungt fotoutstyr farer han rundt og jakter på våre drømmer.

– Dere er et folk med de aller viktigste stemmene i verden, forklarer Hyman om bakgrunnen for sitt prosjekt «Sami Dreams».

Klima og kultur

Randall Hyman er kjent for sine naturbilder, og skriver helst om miljø, klima og kultur, fra arktiske til tropiske strøk. Han skriver for kjente magasin, som Smithsonian, National Wildlife, Discover, The Atlantic, Science og National Geographic, samt holder foredrag.

Han har jobbet slik i over 40 år, etter utdanning innen foto og journalistikk ved Indiana State University. Som frilans kan han fortelle de historier han selv synes er viktige. Siden 1989 har han besøkt nordkysten av Norge flere ganger, haiket med både forskningsskip og kystvakten, skrevet om oljeutvinning, dyreliv, turisme og øst-vest-samarbeid.

Fra isbjørner til samer

– I arktiske strøk skjer ting fort, dere er langt inne i klimaendringen. Og om man vrir det til å bli en historie om mennesker, i stedet for å være om bare isbjørner, så bryr folk seg, tror Hyman.

Hyman gjør opptak av samer han tenker har viktige ting på hjertet. Han kombinerer portrett av og stemmen til unge, gamle, mer eller mindre kjente. Prosjektet skal ende opp i en utstilling. Flere foto, med korte tekster, ligger allerede ute på hans rikholdige nettside, hvor han også har en blogg.

Mål og mening

Silje Karine Muotka sitter i samsingsrådet for NSR, Norske samers riksforbund, med ansvar for blant annet miljø, ressurs- og areal-forvaltning.

– Vi deler engasjementet for miljøet, forklarer Muotka om hvorfor hun takket ja til å stille opp, selv om hun aldri har likt å bli tatt bilder av.

– Men dette hadde mål og mening, sier Muotka.

Sterk representant

Muotka har vokst opp i Nesseby, og bor i Alta. I Hymans øyne er hun en sterk representant for sjøsamene. Han vil fotografere henne med havet som bakgrunn.

En søndag ettermiddag sent i april finner han en passende «location» nede i Tollevikfjæra. Solen skinner på den sneklede fjellkjeden ute i Altafjorden.

– Perfect! Perfect!, utbryter Hyman, og ønsker at Muotka var her allerede, redd for at bakgrunnen om en time bare skal være et minne. Han tar en telefon, i håp om å få henne ned litt tidligere. Men nei, dessverre, Muotka har kun én time, lagt behørig inn mellom familieliv og telefonmøte.

PASSER BRA:

– Det er ikke det bildet jeg ville valgt selv, men det er vel det som passer best i prosjektet hans, smiler Silje Karine Muotka, om fotograf Randall Hymans valg av et tristesse-bilde, etter en times fotoshoot.

Hyman sjekker at vinden ikke er for sterk, og rigger opp et stort, svart lerret.

Det er bakgrunn for ansiktet, for å få frem blikket, og et bedre portrett, forklarer han.

Kastet seg rundt

Kun én uke før påske fikk Hyman vite at finansieringen var i boks, med støtte fra Innovasjon Norge, Den norske ambassaden i Washington D.C. og Norsk institutt for kulturminneforskning.

Jeg fikk åtte tusen dollar, ikke så mye, sier Hyman, som var smertelig klar over at påsken var rett tidspunkt å være i Kautokeino. Han dekket nemlig påskefestivalen der for tre år siden.

– Jeg ringte den eneste jeg kjente i bygda, presten Bjarne Gustad, for å få tips om bosted, for jeg visste det er vanskelig i Kautokeino i påsken. Presten inviterte meg til å bo hos han og familien, smiler Hyman, som kort tid etter satt på flyet fra hjemstedet, St. Louis, Missouri.

Får selv fortelle

Og denne gang får samer selv være med å fortelle sin historie, i bilder og stemmeopptak. Når det gjelder bekledning, er det derfor fritt frem. Hyman ber «informantene» ta på seg det de synes forteller mest om dem selv og deres historie.

– Jeg ba Silje tenke over, hva er det som er deg, hva er viktig for deg, hva bekymrer deg, forteller han om forberedelsene.

Silje Karine Muotka ankommer endelig, i fjæregrå kofte med sjøblått tilbehør.

– Dette er litt uvant, smiler hun, men går med fullt alvor inn for

jobben, som hun vet kan ta en hel time.

Hun får instruksjoner, om å ta vottene av, på, av igjen og på igjen.

– Yeah, yeaah, yeaaaah, stønner Hyman når han sjekker bildene, som tatt fra en helt annen setting.

– «Turn your head, look sad!», ber Hyman og ber Muotka tenke på forurensning. Men straks kameralinsa peker ned, kommer et bredt puste-lettet-ut-smil frem.

Så er det intervju, og Muotka snakker om et urettferdig grønt skifte, om å ikke ofre urfolkskultur, om ikke-bærekraftig livsførsel i storbyer, klima-skifte og -avtaler, mineralutvinning, landbruk og plast. Alt det skal klippes ned til tre minutter.

Samisk stemme sterkere

– Den samiske stemme er sterkere enn i 1980, før Alta-Kautokeino-utbyggingen, i alle fall, sier Hyman.

– Men ikke sterk nok, legger han til, og trekker frem kobbergruve i Kvalsund som eksempel.

– De tar land fra reindriften, ber dem ta flokken et annet sted, men hvor skal de gjøre av dyrene? Det

t i verden

BEKYMRET:

Silje Karine Muotka er egentlig ikke begeistret over å bli fotografert. Men hun stiller gjerne opp i fotograf Randall Hymans prosjekt «Sami Dreams», og han ber henne tenke på sine bekymringer.

(Alle foto: Rita Heitmann)

er som om å be noen halvere inntekten og flytte ut av huset sitt, poengterer han.

– Men jeg vet bare det jeg er blitt fortalt, legger han til.

Om bord på Kystvaktens skip, noen år tilbake, ble han overrasket når han skjønnte hvor lite nordmenn vet om samer.

– Mannskapet der visste bare at de gjette rein og joiket, erindrer han.

Slitesterk

Randall Hyman mener den samiske kulturen er både bærekraftig og slitesterk.

– Dere er så sterk og stolt, dere lar dere ikke trykke ned, sier han og sammenligner med andre urfolk han har møtt.

Hyman har sett og fotografert mange samiske glansbilder, men rystes over samisk historie, undertrykkelsen og skammen.

– Jeg har truffet folk som så veldig samisk ut i ansiktet, men

som kanskje ikke ville si at de var samiske, forteller han.

Randall Hyman har også vært i Karasjøk og Nesseby, og Alta er siste stopp. Han forlenget prosjektet med en uke, for det gikk opp for han at han nesten bare hadde fotoopptak innendørs.

– Det slo meg, oi, det skulle jeg ikke ha gjort, det var slettes ikke en grei profilering av samene. Jeg fikk rett og slett ikke sove, og fant ut at jeg bare måtte bli en uke til, forteller Hyman.

Bildene av kvinner er i overvekt. Hyman har hørt at samiske kvinner er sterke kvinner.

– Det er fordi de måtte. Kvinner her har økonomisk og politisk makt, og makt innad i huset.

Og hans inntrykk er at kvinnene er aktiv og tilstedeværende.

– Jeg hører de korrigerer og rettleider mannen når jeg tar bilder, men ikke for å trykke mannen ned, avslutter Hyman.

avisa@sagat.no

UT I VERDEN:

Sametingsråd Silje Karine Muotka sier ja takk til å få sitt budskap om klima, miljø og urfolk ut i verden, i Randall Hymans prosjekt «Sami Dreams». Bilder derfra kan ses på Randall Hymans nettside.

(Foto: Randall Hyman)

FORNØYELIG:

Straks Randall Hyman retter kameralinsa ned, er bekymringsrynkene borte og smilet på plass. – Fotografering er ganske nytt for meg, sier Silje Karine Muotka. Hun har tidligere vært med fotograf Torgrim Halvaris 100-sameropplegg.

FORMIDLE FORSTÅELSE:

Frilans fotograf og reporter Randall Hyman har reist verden rundt med sine natur- og kultur-prosjekt, finansiert av blant annet stipend fra Alicia Patterson- og Fulbright-stiftelser, sistnevnte med formål å formidle kunnskap og forståelse mellom USA og andre land.